

SANT JORDI 2023 PREMIS DEL XXV JOCS FLORALS D'ESPARREGUERA

Autor: Albert Govern Canals
Categoria: Premi d'Excel·lència Lingüística del Servei Local de Català d'Esparreguera
Pseudònim: Ovidi Montllor

Tres relats i una carta

El degoteig constant d'una vella pica metàl·lica amb verdet incrustat –pel seu mal disseny higiènic– era l'únic so que se sentia en aquell pis de finals del segle XIX, petit i fosc. Eren les 4 de la matinada. Cap sereno no el despertaria cridant-lo pel nom mentre pica amb pedres la porta de la casa, talment diversos individus amb aquell ofici havien despertat el seu besavi tot just feia un segle. Ja no hi havia serenos –feia dècades que formaven part de la quasi infinita llista d'oficis que havien caigut en l'oblit de resultes de la modernitat– i, a més a més, tampoc no s'havia de llevar en aquelles hores intempestives: la colònia era tancada d'un temps ençà i, d'ésser oberta, tampoc no hi treballaria. Al seu dormitori, gèlid com tot el pis, dormia tan intranquil com cada nit, i és que si bé sempre tenia son no sabia què era descansar. Quatre mantes de mides, colors i gramatges ben diferents coronaven el petit catre tot conferint-hi la imatge grotesca d'una muntanya de llana.

El silenci de la llar –només trencat pel so incessant i constant de petites gotes d'aigua repicant contra una superfície metàl·lica– contrastava amb el soroll i la xerinola de quatre nits enrere, quan els tres inquilins de la casa van celebrar una petita festeta amb amics, xampany, teca i alcohol. Quins crits i quines riallades se sentien pertot! La nit els semblava jove i plena de possibilitats. El dissabte a la nit dues copes *pompadour* van passar a millor vida quan, enmig de la diversió, un noi va morrejar sense previ avís un dels convidats. La copa de l'element actiu de la predita acció, però, no va trencar-se –fruit de la seva llarga i dilatada experiència a fer equilibris amb copes de diverses mides i formes, sempre ben plenes!, a les mans–, sinó que van ser la del noi que, sobtat, va trobar-se la llengua d'un dels amfitrions lluitant ferotgement i amorosa amb la seva. L'altra copa que va abandonar aquest món esclatant en mil bocins després d'estavellar-se contra el terra de rajola catalana va ser una que, sola, buida i oblidada, havia quedat descansant a la taula, i enmig de tal mostra de passió i fogositat juvenil algú s'havia repenjat al moble per tal d'evitar que la indecent quantitat d'escumós ingerida no el fes caure i picar de nassos contra el terra –la pobre ànima que bevia de la *pompadour* que va passar a millor vida només va poder esglaiar-se i lamentar-se en silenci mentre restava assedegat–. El bes, malgrat haver començat furiós i inesperat, s'havia anat perllongant a la boca dels dos subjectes –ara ambdós membres clarament actius de l'acció del petoneig– esdevenint-ne un de sol. Quan es van haver separat, el segon noi es va

encendre un havà: havia aconseguit una ardent besada del nano que només de pensar-hi feia que se li encenguessin les sangs. Tot, però, era un somni de l'inquilí de la casa, que dormia.

De cop i volta el somni va canviar. Ja no era a la festa del dissabte, sinó a l'orgia dels divendres. Feia un mes l'orgia havia estat tan sonada que fins i tot la policia s'havia presentat a la casa. La del somni, però, no era aquella sinó una altra de l'any anterior. La tradició del divendres d'orgia era un pacte no escrit del contracte verbal entre els tres cohabitants del domicili, i si alguna cosa clara tenien tots tres, és que les tradicions existeixen per a complir-se! Feia un any, quan sonava *Mistinguet* pel vell gramòfon, el noi que ara dormia i somniava de manera intranquil·la recitava poesia escrita per ell mateix. Els convidats anaven vestits amb les seves millors gales i duïen màscares per a cobrir-se la cara. Els amfitrions, en canvi, duïen antifàços, però diferents entre ells: un duia un antifaç que li cobria la meitat dreta de la cara, l'antifaç d'un altre en cobria la meitat esquerra, i el darrer duia un antifaç convencional, d'aquells que cobreixen del nas en amunt. Per la seva banda, les màscares dels convidats també eren diferents: n'hi havia que imitaven les *personae* romanes, d'altres eren arrodonides i amb galtes grosses, i fins i tot un duia una màscara veneciana –d'aquelles que tenen un nas llarg i aguilenc.

El de l'antifaç convencional va començar a recitar fort, amb veu potent i pregona, que retrunyia per tota l'estança i semblava que sorgís del terra i de les parets –tal volta les paraules emanessin de la pròpia cambra–, però clara:

*Avui som tots convocats
a la taula de la vida,
avui som tots convocats
beveu i mengeu sens mida.*

*Hi ha ànecs i porcins,
i vi de la millor anyada,
senglar, ostres i taurons,
seques, mel i cansalada.*

*Quan ja no pugueu res més
no passéssiu pas angúnia!
Vomiteu i tots contents
que no rebreu cap calúmnia.*

*I quan estiguem ben farts
i no quedi cap engruna
amb sexe ens desfogarem.
Au, posem fil a l'agulla!*

I l'orgia va començar formalment, car tot el que abans havia succeït –un parell d'intercanvis de paraules pujades de to; una mà no gaire innocent recurrent amb indecència i zel les cuixes, i no tan cuixes, d'algun altre emmascarat; o fins i tot un no gaire petit intercanvi de fluids salivals tan bon punt un dels amfitrions havia vist arribar el seu caríssim amant– eren només breus rampells propis de la juvenilitat que, massa excitada per l'anticipació, no se sabia –o bé no podia– controlar llurs desitjos i es deixaven endur per les passions tot esdevenint, per breus instants, reus i esclaus d'una fal·lera, d'una vel·leïtat pròpia de l'adolescència que encara, de tant en tant i només en comptades ocasions, els dominava tot escapant-se'ls de dins de l'ànima i del cos.

I per una estona de cel no van sentir les veus dels puritans, aquells de sectes immundes que es vanten de ser *amorals* i d'*anar en contra de la norma* però que després imposen a tort i a dret els seus valors a la societat, aquells que miren per sobre de l'espatlla els qui pensen de diferent manera, aquella cria d'escurçons, eunucs de pensament, captius de llur fanatisme, fètidis de cor, esclaus de la vilesa i dels sentits, gonflats per les passions i submergits en pous d'iniquitat i ombres de mort, hipòcrites, vils espectres embolcallats per efluvis repugnants de podridura, aquells que parlen amb llengües tan vils i blasfemes que sembla del tot impossible que ni es tallin ni es cremin, que escupen tota la ràbia i el verí que els nia dels seus cors infectes, raça implacable i vassalla per la brutícia de llurs cors inhumans, nissaga de serpents, grupuscle infatuat i eixorc que sols immundícia i fang alberguen a llurs cors, guerrers de la justícia social. Car aquella nit, i després d'haver oït les paraules del poema cerimonial, es van abandonar sense gens de trull a una festa com mai abans se n'havia vist cap altra, una festa que havia de durar anys. Perquè els que hi participaven eren els millors i havien de guanyar. I enmig d'una obscena abundància de menjar i de beure, d'una banda, i de sexe salvatge, d'una altra, es van sentir vencedors sobre la vida i sobre la moral. Aquella nit van ser lliures, aquella nit van ser herois.

Però per més que el nostre protagonista remembrés amb enyor i certa nostàlgia aquella bellíssima nit, el seu son seguia intranquil. Els bruts de cor seguien imposant sa vil moral pertot: la dictadura del políticament correcte estava guanyant terreny irremeiablement.

MISÈRIA

Eren les cinc de la matinada. En un bloc de pisos del suburbi de la ciutat, al 2n 1a, un matrimoni es barallava a crits i cops. Els veïns ja no trucaven a la policia: mai no feia res. La dona pegava l'home i ell s'hi tornava, cada cop més fort, cada cop cridant més alt, cada cop més encesos. Autèntiques matinals pallisses maritals. El veí del 2n 3a els espiava des del seu bany a través de la finestra del pati interior que alimentava, lleument, amb tènue llum els habitacles del pis gràcies a una vella, bruta i empolsinada claraboia. De cop i volta va veure, assegut a la tassa del vàter, com la veïna del 2n 1a girava la cara del seu marit. El marit, llavors, enfurismat ventava un cop de puny al ventre de la seva muller que, adolorida, exhalava un crit sord. Quan es va recuperar del cop, va prendre unes tisores de sobre d'una taula de

conglomerat que imitava la fusta i les va clavar al coll del marit. Les va clavar una, dues, tres i fins a quatre vegades, tacant-se amb la sang del seu ja difunt marit la mà, el braç, la brusa, la cara, la boca, les dents i la llarga cabellera llisa i de color d'atzabeja. El veí del 2n 3a es va espantar i, volent amagar-se a cuitacorrents, va relliscar amb els pantalons abaixats a l'altura dels turmells i va caure de morros a terra. Va perdre els sentits a l'instant sense poder controlar els esfínters, que seguien evacuant.

Al 5è 2a un nadó cridava i plorava. Ningú no li feia cas. El nen plorava i plorava. Els veïns es van despertar i van començar a picar la porta. Ningú no els responia. Llavors van trucar a la policia. Mentrestant, la portera –una dona vella, arrugada, mig sorda, bòrnia i desdentegada– sortia de la porteria vestida de negre. Anava de dol des que el seu marit havia *desaparegut* misteriosament als anys vuitanta –o això li havia explicat la policia–, i no saber ben bé què li havia passat l'havia tornada boja. La portera es va aturar al forat de l'escala, mirant el no-res. Els baixos de les seves faldilles es van començar a mullar i una forta pudor d'orina va omplir el minúscul espai de parets fetes malbé que en un altre temps eren enguixades i pintades de groc –però el guix feia temps que n'havia saltat per la humitat i la deixadesa– i ara tenia clapes perquè el guix havia saltat i s'acumulava al terra. El pixum va escolar-se entre les puntes velles i ronyoses de les faldilles negres i va dirigir-se vers el desguàs, que va quedar negat en un tres i no res. La portera seguia pixant, aliena a tot el que passava a la seva escala, mentre remugava incomprensiblement.

De cop i volta la llum van marxar i els veïns del 5è van veure com a la porta segona d'aquella planta hi havia una tènue claror rogenca. Encara no havien passat ni cinc minuts que es va sentir pudor de fum provinent de la casa, que emanava cada vegada més escalfor. Els crits del nadó van augmentar cada vegada més i més. Els veïns van trucar llavors als bombers, però el foc va arribar a l'escala i ja no es van sentir més crits a la llar. Presos pel pànic, van córrer escales avall cridant i alertant els altres inquilins.

La veïna del 2n 1a va sortir de casa seva amb la roba i el cos encara xops de sang, però l'absència de llum impedia que els altres habitants d'aquell bloc infecte se n'adonessin. Encara tenia les tisores a les mans. El foc avançava lentament però incessant: ja havia arribat al replà, i els inquilins del 7è pis no tenien manera humana de baixar. Davant d'aquesta disjuntiva, alguns, doncs, van preferir saltar al buit per la finestra i impactar de forma brutal contra les llambordes trencades del carrer, puix sabien que seria una mort més ràpida que no pas ser engolits per les flames o caient a l'abisme quan s'esfondrés l'edifici. El veí del 2n 3a seguia inconscient al terra del bany de casa seva.

Una riuada de veïns va sortir al carrer cridant esgarriofosament. La portera va girar-se vers la gent sense entendre què passava, i quan s'hi va voler acostar, espantada pels xiscles i esgarips, va relliscar amb el seu propi pixum, va picar de cap a terra i se'l va obrir. Va morir a l'instant, dins del forat de l'escala, i bo i morta va seguir pixant i l'orina es va mesclar amb la sang que li brollava, sense pausa i sense pressa, del cap, esberlat com el tenia.

Ja de matí, la policia va trobar morts pertot: al carrer els van rebre tres veïns del 7è que de la finestra n'havien fet porta; al forat de l'escala els va saludar, encrostada amb una substància fètida –

mescla de sang i orina–, la portera; al segon pis reposant –cadascú a casa seva– el marit del 2n 1a banyat en la seva pròpia sang i el veí del 2n 3a enmig d'un mar creat per la seva orina i la seva femta; al 5è 2a –calcinats– els pobres infeliços que havien mort per inhalació del fum del foc que els havia adormit plàcidament i dolça, i el seu pobre nadó, que moments abans de morir havia pogut avisar del desastre, sense ser-ne conscient ni voler-ho, els seus veïns.

CARTA

Car amich,

Fa setmanes que no us he escrit, he estat molt enfeinat. Aquí les coses van com van. Encara espero l'augment promès i, mentrestant, procuro tirar endavant la dona i els nens. El petit ja té tres anys, els va fer el mes passat, i no calla ni sota l'aigua. Tothom li riu les gràcies. La gran, amb set anys, no para quieta! Ara dalt d'un arbre, ara perseguint el gos, ara baixant les escales enfilada a la barana... I el mitjà, què us puc dir del mitjà?. Ja us en parlaré, del vostre fillol.

La dona ha aconseguit feina a la fàbrica on els seus pares es van conèixer, i on abans ho havien fet els seus avis, i també els seus besavis. Està que no hi cap de l'alegria. A diferència dels seus parents, la seva feina no és fer anar els telers fins a ensordir irremeiablement, sinó que farà de guia del museu de l'antiga fàbrica tèxtil. L'ajuntament ha invertit molts cèntims en aquest museu –el tercer del poble–, primer comprant el terreny i els edificis, i després preparant l'exposició permanent sobre la vida fabril. Van cridar tot d'experts en el procés d'industrialització, en el funcionament de la maquinària i equips, en l'arquitectura de l'època i, fins i tot, van fer centenars d'entrevistes als antics treballadors. Els amos, però, no van voler dir-ne res –tampoc no volien vendre's la fàbrica, però per sort les lleis els van obligar: tenien l'espai totalment abandonat i si no s'hi hagués invertit diner públic hauria estat una pèrdua de patrimoni material de valor incalculable.

No em puc queixar gaire. Malgrat que espero l'augment des de fa vora dos anys, segueixo treballant en llocs de responsabilitat. Ara soc cap de sector, que significa que he de coordinar la feina de deu subcaps, que al seu torn controlen la feina de quinze persones cada un! Pren-ne esment! Però necessitem l'augment amb urgència.

La salut segueix igual. Ara una mica fumut per la grip, ja se sap, coses molt d'ara. El fred se'm cala cada dia més i si no milloro aviat hauré d'agafar la baixa un parell de dies. Tot i així tinc els metges i els fisioterapeutes contents, diuen que vaig millorant a bon ritme. Abans hauria dit que aquest ritme és massa lent per al meu gust, però ara ni corro ni vull córrer. Prefereixo que tot vagi a poc a poc i bona lletra. Ja vam córrer prou i ho vam pagar massa car –jo encara ho estic pagant.

Teniu raó, *car amich*, us he dit que us parlaria del vostre fillol. El nen farà cinc anys la setmana que ve, però no somriu. Diu que us troba a faltar. Crec que no ha acabat d'entendre com és que ja no veniu a casa ni el truqueu diumenge sí diumenge no. I escric que *no ha acabat d'entendre*, perquè una

mica sí que ho ha entès. Veient-me cada dia dalt d'una cadira de rodes i amb un ull que no es belluga mai del punt on mira, *una mica sí que entén* que alguna cosa ha canviat –així com per a tothom és un recordatori perenne del trist final de la nostra darrera trobada–. És petit i no té els records encara ben formats, però de vegades em pregunta per què ja no vaig a passejar per la muntanya amb ell, la seva mare i els seus germans. Cada nit plora, i quan entro al seu dormitori em pregunta per vós. I em trenca el cor, però em faig el valent i li dic que vetlleu per ell encara que no us puguem veure. Sembla que la meua explicació el refaci una mica, el just i necessari perquè torni a dormir, ara sense despertar-se altra vegada sobresaltat. Però l'endemà a la nit sant tornem-hi altra vegada.

Us preguntaria com esteu, però crec que ja en sé la resposta: descansant eternament dins del taüt i vestit amb la roba que dúieu l'últim Nadal que vam passar plegats: sabates *Oxford* de color negre, pantalons de vellut de color blau marí, camisa blanca, americana blau marí i mocador lila fosc amb petits rombes negres. La pipa apagada a la boca i els cabells sempre clenxinats –*enclenxinats*, que diríeu.

Mai més no conduïrem beguts, vós perquè ja no hi sou i jo perquè he perdut la mobilitat de la cintura en avall i duc un ull de vidre arran de la nostra darrera conducció temerària a altes hores de la matinada després de sortir del *Marsella*.

Us tornaré a escriure tan aviat com pugui, quan la feina i la pena m'ho permetin. Espero que seguiu vetllant per nosaltres allà on sigueu.

Sempre vostre.

MISÈRIA BIS

Torna a casa cansat de treballar. A la fàbrica fa el torn de les dues del migdia a les deu de la nit. Agafa l'autobús que l'empresa posa a disposició dels seus treballadors i aconsegueix dormir mitja horeta entre sotracs, el so del motor i la música infecta del transistor de l'autobús que, a mitja veu i com un brunzit constant d'insecte, el conductor té posada cada nit. Baixa de l'autobús, s'acomiada del conductor i s'encamina cap a casa. Quan hi arriba veu que tots els llums estan apagats i mira el rellotge que du al canell: les busques marquen dos quarts de dotze, i pensa *encara he arribat aviat*. Posa la clau al pany i la fa girar.

Tan bon punt entra a casa l'envaeix la pudor de llard, de refregit i de monòxid de carboni que, enganxada a les parets, li dona la benvinguda. La pudor li entra pels narius i li acarona el cervell com si li digués *ja ets a casa*. S'encamina cap a la cuina on a la diminuta taula del conglomerat més tosc, lleig i fals possible –talment els seus fabricants es riguessin dels pobres que en un maldestre intent de voler aparentar tenir una taula de fusta van comprar aital moble, el més xaró possible– hi ha una crema de verdures glaçada de color verd fosc. S'ensabona les mans amb el sabó de rentar els plats i se les esbaldeix amb l'aigua glaçada que, emmagatzemada des de la darrera pluja en un bidó blau d'aquells que abans se'n veien tants, baixa del sostre per una canalització casolana que no passaria cap inspecció

tècnica ni sanitària fins a arribar a l'aigüera. Llavors es gira vers la taula, pren el plat, el posa al microones durant dos minuts i espera pacientment.

Quan l'aparell amb xiulets aguts, estridents i repetitius l'informa que el menjar ja és calent, el treu amb compte de no cremar-se. Ràpidament el deixa sobre la tauleta –plena de rodells d'haver-hi deixat plats bullents– i remena la crema perquè es refredi una mica. En el moment que veu que ja no fumeja tant, l'endrapa amb tres passades de tan afamat com estava. Obre el calaix del pa i en treu un rosegó sec i a punt de florir-se, i el suca per a acabar d'escurar ben bé el plat soper. Encara té gana. Com cada nit, sap que aquesta gana, aquesta fam que fa anys que arrossega, no el deixarà dormir, i a l'insomni se li afegirà el fred que tot ho glaça i la set que no li passa –fa mesos que l'aigua de l'aixeta surt bruta: negra com el sutge i amb uns hàlits pudents que semblen dir: *«vigileu, no em beveu. No veieu que soc tòxica, portadora de malalties que us farien recargolar-vos llargament i penosa de dolor fins que desitgèssiu la vostra fi, que massa tard també us duria, acabant amb la vostra vida miserable havent-vos deixat patir inútilment fins a convertir-vos en desferra? No hi haurà mort digna per a l'incaut que em begui»*. L'aigua embotellada la guarda per a poder cuinar sense por de morir de disenteria. Les dutxes, però, les fa al local social d'aquella parròquia que acull els pobres de la ciutat i, quan li fa vergonya anar-hi, va al lavabo de la biblioteca municipal, es treu la samarreta, encén l'aixeta de la pica i amb les mans es mulla el tren superior del cos. Amb el sabó de mans de la instal·lació s'ensabona les aixelles, el coll, el darrere de les orelles i els cabells, i prest no el vegi ningú s'esbaldeix i s'eixuga amb una petita tovallola que porta de casa. Es torna a posar la samarreta, sempre sipada, i surt per a anar a treballar un dia més.

En acabat renta el plat, despara la taula i la neteja amb una baieta tan bruta que més que netejar el que fa és escampar més la merda. S'encamina cap a la sala d'estar, vers un sofà vell i atrotinat. No puja al seu dormitori per a no despertar la dona, que fa dies que està malalta. Seu al sofà i es descalça. Es torna a alçar, es treu la granota grisa de treballar i queda en calçotets i samarreta interior de tirants, tot abans d'un blanc nuclear que enlluernava, com havia fet broma la seva dona, mes ara esgrogueït i de color ocre fosc les parts més suades –les vores de l'eslip, els baixos de la samarreta que sempre du sipada, i la zona propera a es aixelles–. S'estira al sofà, tanca els ulls i una son pesada l'envaeix i el domina. Abans de caure adormit pensa: *«Que n'és, d'estrany! No sento l'efecte constant ni de la fam, ni de la set, ni del fred. Deu ser que les coses, de mica en mica, estan canviant a millor...»*. Mentrestant l'estufa de carbur segueix cremant i emetent monòxid de carboni. Ningú no n'ha arreglat la petita fuga que, amb el temps, s'ha anat eixamplant. L'endemà els trobaran tots morts.